

POGLEDI PRIPADNIKOV SLOVENSKE VOJSKE NA NAPOTITVE NA MEDNARODNE DOLŽNOSTI V TUJINO

VIEWS OF SLOVENIAN ARMED FORCES MEMBERS ON POSTINGS TO INTERNATIONAL DUTIES ABROAD

Professional article

Povzetek S popolnjevanjem dolžnosti v strukturi zavezništva pripadniki Slovenske vojske (SV) uresničujejo cilje integracije, zagotavljajo uveljavljanje nacionalnega interesa in pridobivajo znanje in sposobnosti ter izkušnje, pomembne za nacionalne potrebe in svoj profesionalni razvoj.

Pripadniki, napoteni v mirnodobno strukturo Slovenske vojske v tujini (MSSVT), se spopadajo z različnimi izzivi, ki se dotikajo tako njih osebno, njihovega življenja in dela kot tudi življenja celotne družine, bodisi z ločitvijo od pomembnega člana bodisi s selitvijo v novo, povsem tuje okolje. Čeprav je sistem, ki podpira popolnjevanje dolžnosti v tujini postavljen, ga je treba tudi v prihodnje neprestano spremljati, analizirati in nadgrajevati, da bo postal še učinkovitejši.

Ključne besede *Mirnodobna struktura Slovenske vojske v tujini, mednarodna vojaška dolžnost, celostna skrb za pripadnika.*

Abstract By manning duties within NATO structure, the Slovenian Armed Forces (SAF) implement their integration aims, facilitate the enforcement of national interests, and acquire knowledge, skills and experiences necessary for their national needs and professional development. SAF members posted to duties within the Peacetime Structure of the Slovenian Armed Forces Abroad (PSSAFA) have to cope with various challenges concerning them personally, their life and work, as well as the life of their families, which have to deal with separation from their important members or with displacement to a completely new and unknown environment. Although the system supporting the duties abroad has been established, it should constantly be monitored and upgraded in order to become even more effective.

Key words *Peacetime Structure of the Slovenian Armed Forces Abroad, international military duty, integral care for the military.*

Uvod Republika Slovenija si kot članica Evropske unije in Nata (North Atlantic Treaty Organization) z učinkovitim večstranskim sodelovanjem in varnostno-obrambnim povezovanjem držav z drugimi mednarodnimi in regionalnimi varnostnopolitičnimi organizacijami prizadeva za stabilno in varno mednarodno okolje.

S popolnjevanjem dolžnosti v strukturi zaveznitva pripadniki SV uresničujejo cilje integracije, zagotavljajo uveljavljanje nacionalnega interesa in pridobivajo znanje in sposobnosti ter izkušnje, pomembne za nacionalne potrebe in svoj profesionalni razvoj. Organizacija in delovanje MSSVT imata izhodišča v nacionalnih dokumentih in predpisih RS, sklenjenih mednarodnih sporazumih, sklepih Vlade, predpisih in sklepih Ministrstva za obrambo (MO) ter aktih vodenja in poveljevanja. SV prilagaja svoj prispevek v MSSVT glede na nacionalne cilje in prednostne naloge, spremembe v Natu, EU in drugih vojaških strukturah ter glede na razpoložljive vire.

MSSVT združuje pripadnike SV na mirnodobnih dolžnostih v tujini: v vojaških predstavništvih, Natovi poveljniški strukturi in strukturi sil, v ustanovah ter zavodih, mednarodnih organizacijah in organih ter večnacionalnih poveljstvih oziroma štabih.

Kakor se je SV v svojem dvajsetletnem obdobju nenehno preoblikovala in iskala svoje mesto in pomen, tako se tudi postopki napotitev pripadnikov v tujino nadgrajujejo in v spremembe redno vključujejo nove pristope, pridobljene iz izkušenj preteklih mandatov. Ker se večina prvič srečuje z napotitvijo na mednarodno vojaško dolžnost (MVD), so v tujini še toliko pomembnejši posredovanje informacij, ustrezna priprava za opravljanje dolžnosti in izpolnitev pogojev za delovanje pripadnikove družine kot celote.

Opravljanje dolžnosti v tujini je treba vključiti v kariero vseh častnikov in podčastnikov, kajti znanje in izkušnje, ki jih pridobijo pri opravljanju teh nalog, je treba vključiti v delo SV doma. Tako presežemo številne stare okvire ter vzorce in sledimo sodobnim težnjam razvoja znanja na vojaškem področju. Ker se mednarodno okolje in narava dela v MSSVT nenehno spreminjata, je treba sistemsko slediti zagotavljanju podpore celostne skrbi za pripadnike SV in njihove partnerje, sistem pa v prihodnje nenehno spremljati, analizirati ter ga nadgrajevati, da bo postal še učinkovitejši.

Pripadnik SV bo uspešen v tujini le, če bo zadovoljen in če ga bo njegova družina pri tem podpirala.

1 IZHODIŠČA ZA DELOVANJE MIRNODOBNE STRUKTURE SLOVENSKE VOJSKE V TUJINI

Poleg delovanja obrambne in vojaške diplomacije zagotavlja MSSVT poenoteno in uspešno zastopanje interesov SV v tujini ter z delom v mednarodnih strukturah podpira skupne cilje.

RS zagotavlja nacionalno varnost in obrambo tudi z aktivnim sodelovanjem v mednarodnih varnostnih povezavah. SV pri tem izvršuje obveznosti, ki jih je Slovenija sprejela z mednarodnimi pogodbami oziroma v mednarodnih organizacijah in v njih tudi zastopa nacionalne interese. Te obveznosti in interese SV skladno s pristojnostmi uresničuje z delovanjem posameznikov in organizacijskih enot v mirnodobnih vojaških in kriznih sestavah zavezniških ter mednarodnih organizacij.

Zakon o obrambi¹ v peti točki 37. člena tudi določa, da SV izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami.

Zakon o službi v Slovenski vojski² v odnosu do Zakona o obrambi ne dodaja novih nalog, temveč v 22. členu podrobneje opredeli, kaj obsega izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami. SV te obveznosti izvršuje:

- z delovanjem vojaške diplomacije;
- s sodelovanjem v operacijah, na misijah in v drugih oblikah delovanja, primernih za preprečevanje sporov, ohranjanje, vsiljevanje in vzdrževanje miru, ter v kolektivni obrambi;
- s sodelovanjem in delovanjem v skupnih poveljstvih in enotah zavezništva oziroma drugih mednarodnih organizacij;
- s sodelovanjem in delovanjem v organih, predstavništvih ali službah mednarodnih organizacij;
- s sodelovanjem in delovanjem v skupnih poveljstvih in enotah, ustanovljenih z drugimi državami;
- z vojaško pomočjo v oborožitvi, vojaški opremi ali v drugi obliki;
- s humanitarno pomočjo ali pomočjo za uresničevanje humanitarnih dejavnosti;
- s sodelovanjem v dejavnostih za preprečevanje terorističnih in drugih pojavov ogrožanja stabilnosti in varnosti.

Direktiva o organizaciji in delovanju mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini³ opredeljuje, da MSSVT združuje pripadnike SV na mirnodobnih dolžnostih v tujini, in sicer v vojaških predstavništvih, Natovi poveljniški strukturi in strukturi sil, ustanovah ter zavodih, mednarodnih organizacijah in organih ter v večnacionalnih poveljstvih oziroma štabih. Sestavljajo jo tri predstavništva in nacionalni podporni element (NPE). Enotna organizacijska struktura zagotavlja poenoteno in uspešno zastopanje interesov SV v tujini ter z delom v mednarodnih strukturah podpira skupne cilje, medtem ko NPE zagotavlja nacionalno podporo za vse pripadnike SV na mednarodni vojaški dolžnosti in izobraževanju v tujini. Direktiva o MSSVT določa, da je to organizacijska enota SV, ki združuje njene pripadnike, ki so na mirnodobnih dolžnostih v tujini in katerih cilj je usklajeno predstavljanje SV v tujini, podpiranje skupnih ciljev Slovenije in zaveznic ter zagotavljanje enotne nacionalne podpore. S svojim delovanjem MSSVT zagotavlja poenoteno in uspešno

¹ *Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/2004 – ZOB; UPB-1).*

² *Zakon o službi v Slovenski vojski (Uradni list RS, št. 68/2007, 58/2008).*

³ *Dokument GŠSV, številka 804-95/2009-2 z dne 8. 6. 2010.*

zastopanje interesov SV v tujini, preglednost in enotnost poveljevanja in kontrole, učinkovitost, ekonomičnost, usklajenost, sodelovanje ter podporo skupnim ciljem delovanja.

1.1 Cilji popolnjevanja mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini

Po Direktivi o MSSVT bo SV s pripadniki na mednarodnih vojaških dolžnostih podpirala delovanje mednarodnih struktur, izvrševala mednarodne obveznosti in tako uresničevala cilje, kot so:

- zastopanje vojaško-obrambni interesov RS in stališč SV v Natu, EU ter v OZN in OVSE;
- izvrševanje mednarodnih vojaških obveznosti, ki temeljijo na drugih dvo- in večstranskih mednarodnih obveznostih RS;
- zagotovitev prenosa informacij, uresničevanje nacionalnega poveljevanja in kontrole, racionalne in učinkovite napotitve pripadnikov na mednarodno vojaško dolžnost ter prenos funkcijskega znanja, ki v SV ni dovolj razvito, in s tem krepitev njenega razvoja;
- podpora izpolnjevanju obveznosti v mirovni operacijah in na misijah (MOM);
- pridobivanje znanja in izkušenj pri kadrih SV ter izpolnjevanje obveznosti do kariernih poti.

Pripadniki MSSVT predstavljajo SV in s svojim delom ter vestnim opravljanjem nalog krepijo in razvijajo sodelovanje v okolju, v katerem delujejo. Posebno pozornost namenjajo povezovanju organizacije, pri kateri delujejo s SV, in obratno. Delujejo skladno z nacionalnimi cilji in politiko ter sprejetimi mednarodnimi obveznostmi. Pripadniki predstavništva SV skladno s pooblastili zastopajo in predstavljajo vojaško-obrambne interese RS, stališča SV ter interese organizacije, poveljstva ali enote, pri kateri delujejo. Te naloge uresničujejo z opravljanjem vojaških in vojaško-diplomatskih funkcij ter drugih formalnih in neformalnih oblik sodelovanja. Skladno z nalogami in poslanstvom zagotavljajo pretok in razlago informacij ter stališč, jih analizirajo in predlagajo rešitve. Posredujejo tudi predloge in stališča predstavništev drugih članic pri organih mednarodnih organizacij ter predloge organov v sestavi mednarodnih organizacij.

1.2 Kadrovska popolnitev mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini

SV v preteklosti ni imela razvite natančne strategije popolnjevanja MSSVT, zato je popolnjevanje pogosto sledilo trenutnim ambicijam politike in ni bilo ciljno usmerjeno. Šele z vstopom v mednarodne integracije se je začelo načrtno popolnjevanje, ki je temeljilo predvsem na potrebah in ciljnih razvoja SV.

V tem obdobju se je začela razvijati politika popolnjevanja mednarodnih vojaških dolžnosti glede na obveznosti, ki jih ima RS, ter glede na interese in cilje SV, seveda ob upoštevanju finančnih omejitev za njeno delovanje. Končni cilj je bil zagotoviti načrtno, organizirano in učinkovito popolnjevanje mednarodnih vojaških dolžnosti. Posredni cilj pa je bila umestitev njihovega popolnjevanja v tujini v

sistem kariernih poti pripadnikov SV, načrtno zagotavljanje kadra ter pravočasne priprave za popolnitev teh dolžnosti. Z definiranjem razvojnih usmeritev, načel, prednostnih nalog in kadrovske politike je bila določena strategija popolnjevanja, iz katere izhaja kadrovska projekcija kot podlaga za pripravo kadrovskega načrta SV. Na podlagi navedenih načel je bila napisana Direktiva za popolnjevanje mirnodobnih dolžnosti SV v tujini.⁴ Njen cilj je zagotoviti kakovostno in pravočasno popolnitev mednarodnih vojaških dolžnosti v tujini ter s tem zagotoviti razmere za njihovo učinkovito in uspešno delo. V direktivi se definirajo tudi politika in prednostne naloge popolnjevanja mednarodnih vojaških dolžnosti v tujini ter se opredeli načrtna priprava kadrov za izpolnjevanje obveznosti RS do zavezništva, EU in drugih mednarodnih organizacij, seveda ob upoštevanju resničnih zmožnosti SV.

2 CELOSTNA SKRB ZA PRIPADNIKE SLOVENSKE VOJSKE

V Vojaški doktrini je celostna skrb za pripadnike opredeljena kot »dejavnost, ki je namenjena zagotovitvi dobrega počutja in dobrobiti pripadnikov Slovenske vojske in njihovih družinskih članov. Obsega skrb za duševno zdravje in osebnostno rast, duhovno oskrbo, zdravstveno oskrbo, zagotovitev bivalnih možnosti, podporo družinam, varnost pri delu, športno in kulturno udejstvovanje, interesne dejavnosti in stanovsko organiziranost.« (Furlan in drugi, 2006, str. 93)

Prva zakonska podlaga za uresničevanje celostne skrbi kot novega systemskega področja v SV je Zakon o službi v SV, ki je omogočil razvoj in uveljavitev tega področja. Zakon je celostni skrbi namenil sedmo poglavje z enakim naslovom. V uvodnem 76. členu je opredeljeno, da imajo pripadniki SV zaradi posebnih obremenitev, odgovornosti in zahtev pri opravljanju vojaške službe pravico do celostne skrbi, ki obsega zdravstveno oskrbo, psihološko oskrbo, socialnovarstveno oskrbo, pravno pomoč, pravno svetovanje, religiozno duhovno oskrbo, športne dejavnosti in organizirano preživljanje prostega časa, kar pomeni celovito normativno opredelitev področja. Upravičenci do celostne skrbi so po zakonu pripadniki stalne sestave, pogodbeni pripadniki rezervne sestave med opravljanjem vojaške službe in usposabljanjem, osebe med prostovoljnim služenjem vojaškega roka in drugi pripadniki, če tako določa zakon. Poleg tega je sprejetje zakona prineslo tudi druge bistvene novosti. Tretja točka 76. člena tako postavlja med upravičence do nekaterih programov tudi družinske člane, ki prej niso imeli uradnih pravic ali ugodnosti.

Skrb za pripadnike, ki opravljajo vojaško dolžnost zunaj države v skupnih poveljstvih ali na obveznostih, prevzetih v mednarodnih organizacijah, je navedena v 89. in 90. členu Zakona o službi v SV. Zaradi narave dela jim daje dodatne pravice in ugodnosti, kot so organizacija prevoza iz države v kraj opravljanja vojaške službe in iz njega, dvakrat na leto organizacija obiskov doma, ureditev zdravstvenega varstva v enakem obsegu, zagotovitev primerne stanovanjske ter ustreznega šolanja otrok v

⁴ Dokument GŠSV, številka 804-551/2009-1-41274 z dne 21. 12. 2009.

drugi državi, pomoč pri iskanju zaposlitve za zakonca, možnost stikov z družinskimi člani doma, pravica do posebnega dopusta skladno z merili, ki veljajo po predpisih mednarodne organizacije, v okviru katere se vojaška služba opravlja, pomoč pri varstvu ali šolanju otrok, varstvu invalidnega družinskega člana ali zaposlitvi nezaposlenega zakonca.

Zakon je torej prinesel bistven napredek in postavil temelj institucionalni skrbi za pripadnike SV, ki opravljajo naloge doma ali v tujini tako v obdobju zaposlitve ali pogodbene sodelovanja kot tudi po upokojitvi.

3 RAZISKAVA O POGLEDIH PRIPADNIKOV SV NA NAPOTITVE NA MEDNARODNE DOLŽNOSTI V TUJINO

3.1 Metodologija in opis postopka ter vzorca

V raziskavi smo z vprašalnikom ugotavljali stvarne poglede in izzive, ki nastajajo ob napotitvi pripadnikov SV na mednarodno vojaško dolžnost, ter na koncu predlagali nekaj izboljšav. Kot dopolnilno empirično raziskovalno metodo za oblikovanje nekaterih svojih mnenj in ugotovitev smo uporabili metodo pogovora s posameznimi častniki, ki so končali delo vojaškega predstavnika v tujini. V analizi rezultatov raziskave je bila uporabljena metoda raziskovanja s soudeležbo v procesu sprejemanja odločitev za popolnjevanje mednarodnih vojaških dolžnosti, njihovega spremljanja med pripravami in med potekom ter analize po koncu delovanja.

Raziskava je bila narejena na podlagi vprašalnika, ki je bil pripravljen za tri različne kategorije pripadnikov⁵ SV, in sicer za:

- pripadnike, ki so svoj mandat v tujini že končali,
- pripadnike, katerih mandat v tujini trenutno še teče,
- pripadnike, ki so bili leta 2011 napoteni na mednarodno vojaško dolžnost v tujino.

S takim vzorcem smo hoteli ugotoviti razlike med posameznimi kategorijami, vendar po obdelavi vseh vprašalnikov ugotavljamo, da razlik med njimi ni bilo zaznati. V vprašalniku tudi nismo posebej opredelili kategorij vojak, podčastnik in častnik, in sicer zaradi varovanja anonimnosti in ker smo pričakovali, da se odgovori na splošno ne bodo bistveno razlikovali.

Z vprašalnikom smo predvsem želeli ugotoviti, kako pripadniki SV občutijo napotitev in kako se spopadajo z različnimi izzivi, ki se dotikajo tako njih osebno, njihovega življenja in dela, kot tudi življenja celotne družine, ki je soočena bodisi z ločitvijo od pomembnega člana bodisi s selitvijo v novo, povsem tuje okolje. Hkrati pa je drugi del vprašalnika namenjen partnerju pripadnika SV, v katerem bo ta izrazil mnenje o vprašanih selitve ali ločenega življenja.

⁵ V analizi uporabljena poimenovanja, zapisana v moškem spolu, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

Vprašalniki so bili posredovani po intranetu MO in internetu, in sicer:

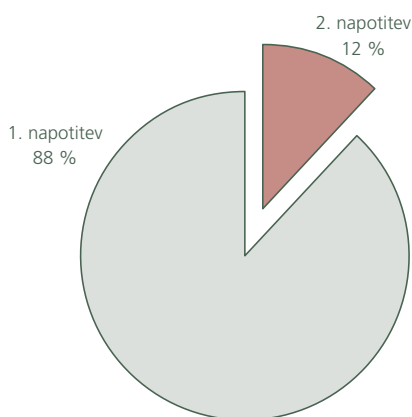
- 38 pripadnikom SV, ki so svoj mandat v tujini že končali,
- 34 pripadnikom, ki so trenutno v tujini na mednarodni vojaški dolžnosti,
- 15 pripadnikom, ki bodo leta 2011 napoteni na to dolžnost.

Skupaj je bilo torej vprašanih 87 pripadnikov, odgovor oziroma izpolnjen vprašalnik pa smo prejeli od 46 pripadnikov, kar pomeni 52,87 odstotka. Po podatkih ZSK je bilo do zdaj v tujino napotnih nekaj več kot 200 pripadnikov, kar pomeni, da je bilo z izpolnjenimi vprašalniki zajete približno 20 odstotkov populacije, ki je bila napotena na mednarodne vojaške dolžnosti.

Izpolnjevanje vprašalnikov je potekalo med 6. in 16. junijem 2011, kar je bil razmeroma kratek rok. Zelo pohvalno je, da so vsi pripadniki vprašalnik, ki so ga vrnil, izpolnili izjemno korektno. Dolgi in izčrpni odgovori kažejo na dobro motiviranost pripadnikov oziroma potrebo, da povedo svoje mnenje in pripomorejo k izboljšanju stanja.

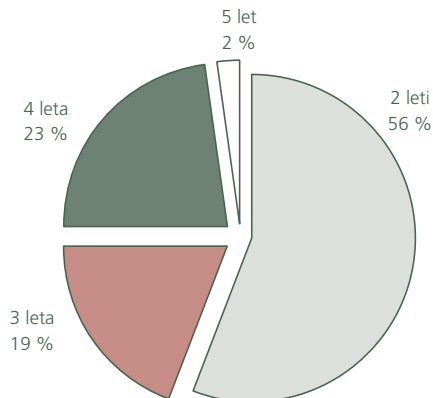
3.2 Rezultati raziskave

Diagram 1:
Število napotitev

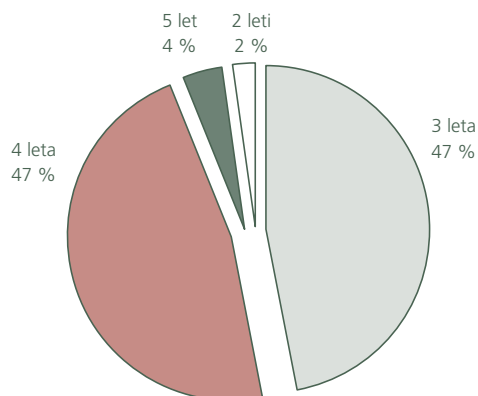
V diagramu 1 je prikazano, da se skoraj 90 odstotkov anketiranih prvič srečuje z napotitvijo na mednarodno vojaško dolžnost, kar pomeni, da so zato še toliko bolj pomembni posredovanje informacij in ustrezna priprava za opravljanje dolžnosti ter ureditev razmer za delovanja družine v tujini. Posebna pozornost bi morala biti namenjena prenosu izkušenj in pravočasni predaji dolžnosti.

Diagram 2:
Trajanje
napotitve v
tujino

Vzorec je vključeval tudi pripadnike, ki so bili med prvimi, ki so bili napoteni na mednarodno vojaško dolžnost, tako da jih je 28 odstotkov v tujini preživelo štiri leta ali več. Podatek, da jih je bilo 56 odstotkov v tujini le dve leti, pa v nadaljevanju vprašalnika nakazuje na moteč dejavnik, še posebno pri organiziranju družine in njenih funkcij.

Diagram 3:
Želje o času
napotitve v
tujino

Iz diagrama 3 je razvidno, da je optimalni čas napotitve tri oziroma štiri leta. Ta podatek se v analizi tudi nenehno potrjuje. Hkrati si večina želi, da se že pred nastopom mandata trdno določi obdobje napotitve, kajti tako si lažje načrtuje osebne in družinske aktivnosti. Posebna pozornost je namenjena načrtovanju šolanja otrok in zagotavljanju otroškega varstva. Hkrati pa je mandat napotitve za dve leti neustrezen tudi za delodajalca, kajti preveč časa se porabi za uvajanje v delo in življenje, nato pa se začnejo že priprave na vrnitev v domovino, kajti ponovno je treba poskrbeti za družino in njene potrebe, da se uvede v normalno življenje.

Diagram 4:
Družinski status
med napotitvijo

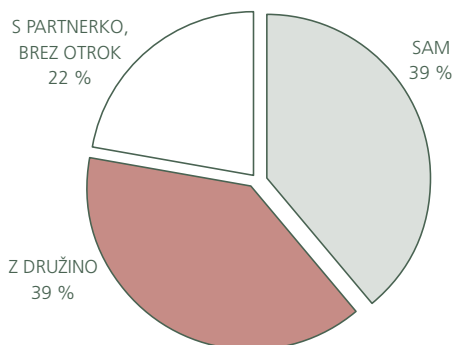
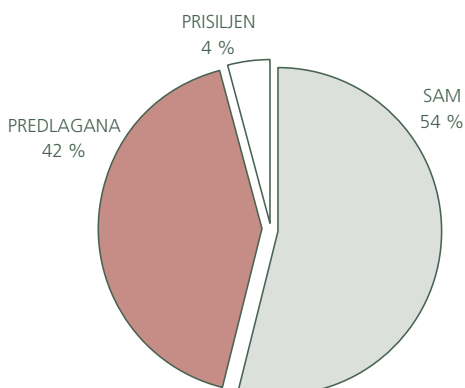

Diagram 4 prikazuje, da je bila manj kot polovica pripadnikov v tujini z družino, kar potrjuje, da sistem, ki bi omogočal varstvo in šolanje otrok ter urejen status partnerja, še ni dokončno uveljavljen. Dejstvo, da se je le 10 odstotkov pripadnikov opredelilo za samske, še toliko bolj potrjuje potrebo po ustrezni skrbi za družino, kajti velika večina le ima družino, in če je zanjo ustrezno poskrbljeno, bo pripadnik bistveno bolj zbran, motiviran in učinkovit pri delu. SV bo morala v prihodnje narediti nekaj korakov naprej v reševanju oziroma zagotavljanju razmer, ki bodo prijazne družinam.

Diagram 5:
Način odločitve
o napotitvi

Iz diagrama 5 se kaže, da je način odločitve o napotitvi precej uravnotežen, vendar podatki iz vprašalnikov kažejo, da so se na začetku odločali pripadniki sami, v zadnjih petih letih pa je odločitev večinoma predlagala SV. Zaradi tega je bil tudi podan predlog, da se mora napotitev na mednarodno vojaško dolžnost upoštevati v karieri pripadnika SV.

Diagram 6:
Status partnerja
med napotitvijo

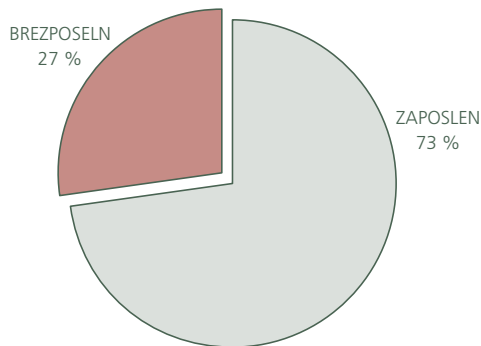
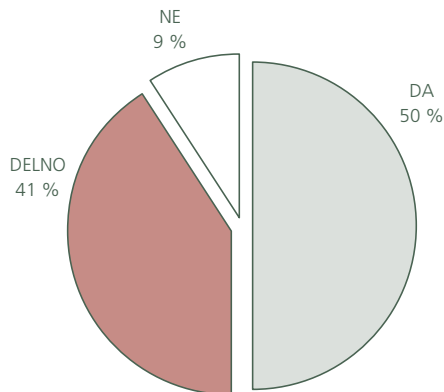

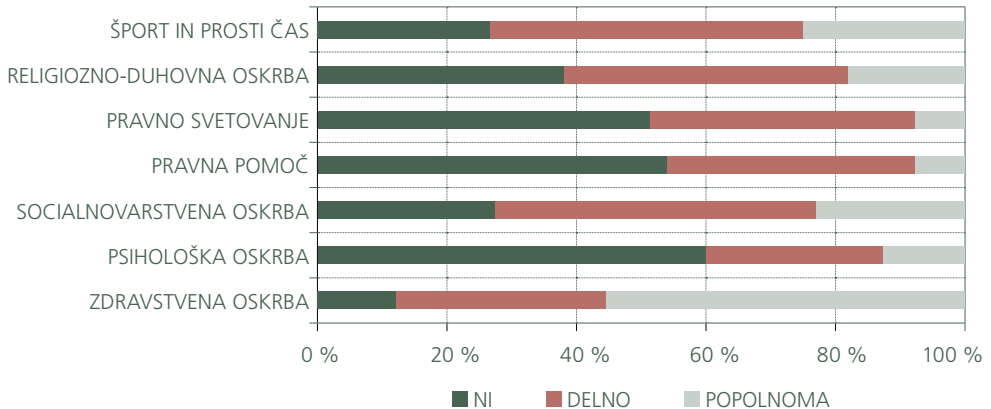
Diagram 6 prikazuje, da je bila večina partnerjev med napotitvijo pripadnika SV zaposlena, zato se skozi vso raziskavo kot rdeča nit vleče odprto vprašanje o zaposlitvi partnerja po koncu mandata v tujini. Trenutno organizacija za to še nima primerne odgovora oziroma rešitve.

Diagram 7:
Seznanjenost
s celotno skrbjo
za pripadnike

Z diagramom 7 smo na podlagi vprašanja »Ali ste seznanjeni s posameznimi elementi celostne skrbi za pripadnike SV, kot izhaja iz Zakona o službi v Slovenski vojski in vključuje tudi pripadnike, ki so napoteni na opravljanje vojaške službe ali drugo delo v skupna poveljstva in enote oziroma v organe, predstavništva in službe mednarodnih organizacij (in njihove svojce),« dobili odgovore, ki kažejo, da doseženo razmerje ni ravno v ponos delovanju SV. Večina elementov celostne skrbi izhaja iz Zakona o službi v Slovenski vojski, ki je začel veljati leta 2007, in resnično skrb vzbujajoče je, da se v štirih letih pripadniki (66 %), ki letos odhajajo na mednarodne vojaške dolžnosti, še vedno niso seznanili z njim.

Diagram 8:
Ocena podpore elementov celostne skrbi za pripadnike

Na podlagi analize, prikazane v diagramu 8, ugotovimo, da so kritična področja predvsem na področju psihološke oskrbe, saj 60 odstotkov pripadnikov meni, da to področje ni ustrezno pokrito in ne poznajo možnosti pomoči. To pomeni, da tudi ne poznajo SOP št. 1114 Zagotavljanje psihosocialne pomoči pripadnikom Slovenske vojske in družinskim članom po telefonu (PSSV, 804-111/2009-1, z dne 5. 2. 2009).

Mogoče je za to kriva tudi trenutna organiziranost psihološke službe, kajti na generalštabu, ki je nosilec napotitev na mednarodno vojaško dolžnost, ni psihologa, večina pa tudi ne pozna direktive iz leta 2010 o izvajanju psihološke dejavnosti v SV, ki opredeljuje način organizacije in delovanja.

Prav tako sta kot kritični področji navedeni pravna pomoč in pravno svetovanje, ki ju pripadniki potrebujejo pri podpisovanju različnih najemnih pogodb v tujini ali pri pomoči in svetovanju partnerjem v sporih z delodajalci.

Za pripadnike SV zelo dobro deluje zdravstvena oskrba, medtem ko imajo partnerji pri tem več težav.

Diagram 9:
Ali ste med napotitvijo čutili potrebo po pomoči

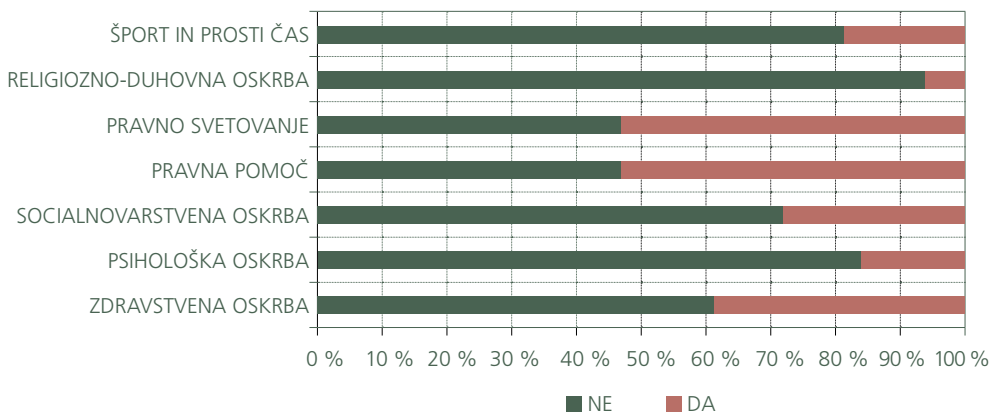
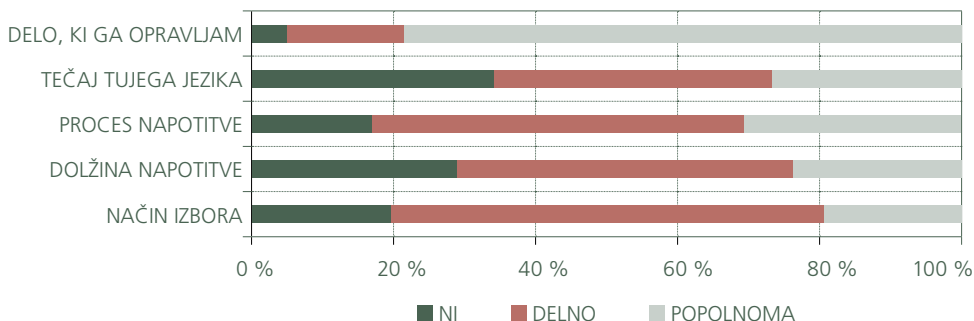

Diagram 9 prikazuje, da so pripadniki med napotitvijo na mednarodno vojaško dolžnost najbolj pogrešali možnost pravnega svetovanja in pravne pomoči. To je bilo razvidno tudi iz njihovega opisa pomanjkljivosti, ki so jih zaznali med napotitvijo v tujino. Zelo zanimivo je, da se med delovanjem v tujini bistveno zmanjša potreba po psihološki oskrbi, vendar razloga iz te analize ne moremo ugotoviti.

V nadaljevanju vprašalnika sledi sklop vprašanj, ki poskušajo ugotoviti zadovoljstvo s posameznimi vidiki selitve v tujino ter s podporo in pomočjo SV pri tem.

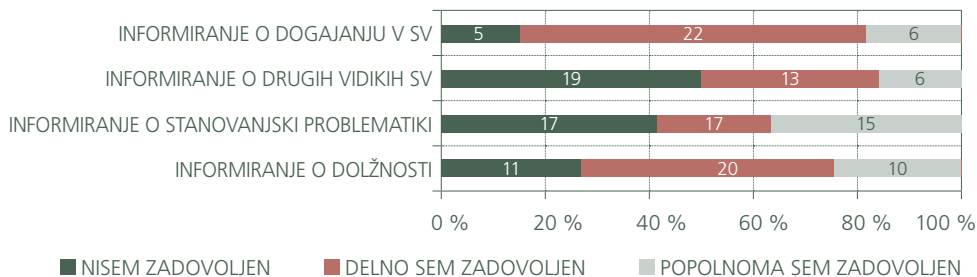
Ta sklop vprašanj je vključeval 24 vprašanj oziroma trditev. Za preglednejšo analizo in predstavitev je izdelanih šest skupin s sorodnimi vsebinami, ki jih tako lažje primerjamo.

Diagram 10:
Zadovoljstvo
pripadnika ob
napotitvi (druge
okolščine)

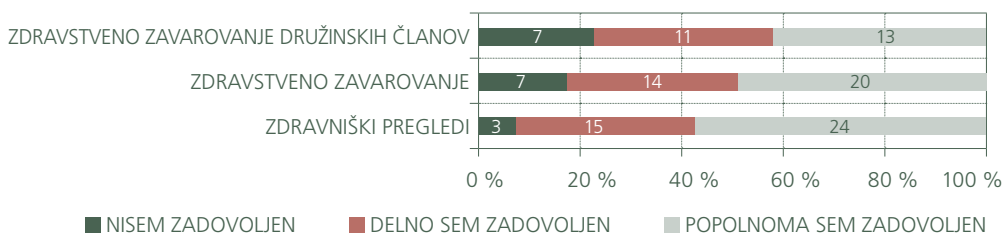
Iz diagrama 10 je razvidna visoka stopnja zadovoljstva pripadnikov z delom, ki ga opravljajo na dolžnostih v tujini. Med vso analizo je zaznati, da pripadniki pred napotitvijo potrebujejo dober tečaj tujega jezika, še posebno strokovnega. Prav tako je bilo zaznati, da pripadniki, ki so napoteni v Španijo, Turčijo, Italijo in Češko, potrebujejo osnove lokalnega jezika.

Diagram 11:
Zadovoljstvo
pripadnika
ob napotitvi
(informiranost)

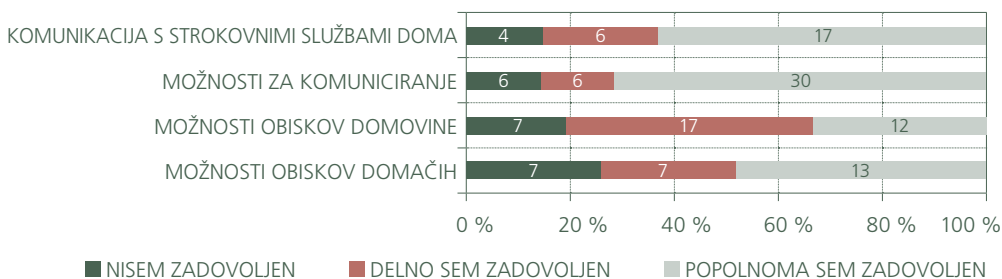
Informiranje o stanovanjski problematiki na območju delovanja in o drugih vidikih življenja je pomanjkljivo, kar je razvidno iz diagrama 11, in ne zadošča osnovnim potrebam posameznika. Zato so v vprašalnikih pogosto zapisali, da so odvisni le od sebe in svojih organizacijskih sposobnosti. Še največ koristnih informacij so dobili od svojih predhodnikov na dolžnosti in na spletu. Prav tako pogrešajo urejen in dostopen opis delovnega področja za posamezno delovno mesto, da bi tako dobili temeljne informacije in zahteve zanj. Prav tako pogrešajo organiziran in urejen sistem informiranja o dogajanju v SV, ki pa se je z uvedbo letnih usposabljanj deloma izboljšal.

Diagram 12:
Zadovoljstvo
pripadnika
ob napotitvi
(zdravstveno
varstvo)

V diagramu 12 je največ kritičnih besed namenjenih zdravstveni oskrbi in zavarovanju partnerja ter družinskih članov, vendar se zdaj ta problematika izboljšuje in ni več tako zaznavna kot v preteklosti. Velika pohvala gre organiziranim zdravniškim pregledom, ki jih opravlja Vojaška zdravstvena enota.

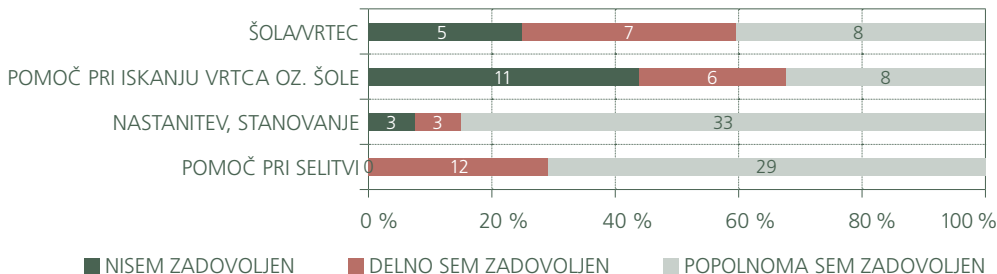
Diagram 13:
Zadovoljstvo
pripadnika
ob napotitvi
(komunikacija z
okoljem)

Kot največjo težavo pripadniki na mednarodnih dolžnostih navajajo (diagram 13) navezavo stika in komuniciranje s posameznimi strokovnimi službami tako v SV kot na MO. Sodelujejo namreč v različnih ekspertnih skupinah in velikokrat svojih poročil in informacij ne morejo pravočasno posredovati strokovnemu nosilcu področja v domovino. Tako se posamezne informacije dobesedno izgubijo, pa čeprav so bile zelo uporabne.

O težavah z obiski domovini oziroma obiski domačih pa so največ napisali pripadniki, ki delujejo v ZDA.

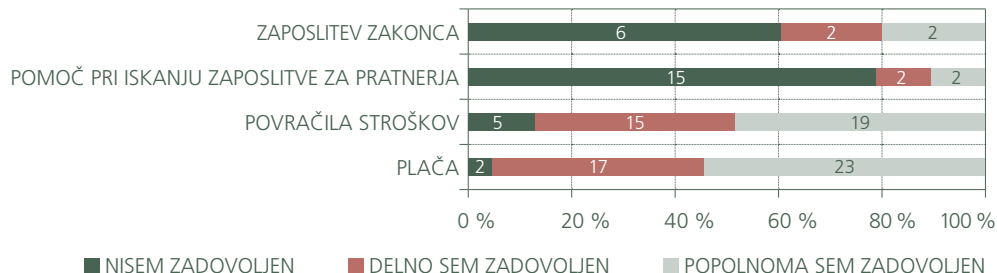
Diagram 14:
Zadovoljstvo
pripadnika
ob napotitvi
(nastanitvene
okoliščine)

V diagramu 14 je prikazano, da je bila najboljše ocenjena pomoč pri selitvi oziroma organizacija selitve, s katero je bilo popolnoma zadovoljnih 75 odstotkov pripadnikov, 25 odstotkov pa je bilo delno zadovoljnih. Če se organizacija potrudi, aktivnost tudi odlično izvede. To področje ureja poseben standardni operativni postopek, ki ga je GŠSV avgusta 2010 na podlagi zbranih izkušenj nadgradil, zato omogoča pravočasno ter kakovostno izvedbo selitve.

SV se bo morala v prihodnje s pomočjo bolj potruditi pri iskanju vrtcev in šol za otroke pripadnikov ter poiskati rešitev, ki bo prijazna družini.

Diagram 15:
Zadovoljstvo
pripadnika
ob napotitvi
(socialna
varnost)

V diagramu 15 se glede na vse rezultate analize kot eden izmed ključev do večjega zanimanja za odhod pripadnikov SV na mednarodne dolžnosti kaže ureditev statusa partnerja pri zaposlitvi in pomoč pri iskanju službe po vrnitvi v domovino. Z analizo se lahko povežeta podatka, da se partner navadno raje odloča za odhod v tujino, če je brezposeln ali če dela v podjetju, ki ima težave.

Plača je eden izmed stimulativnih dejavnikov, ki pripadnike še dodatno spodbudi k odločitvi za odhod v tujino.

V nadaljevanju vprašalnika so sledila vprašanja odprtega tipa, pri katerih so pripadniki lahko svobodneje izrazili svoje občutke in stališča.

Na vprašanje »Ali menite, da SV ustrezno poskrbi za pripadnike, ki za daljše obdobje odhajajo na dolžnosti v tujino, ter za njihove družinske člane,« smo dobljene odgovore razvrstili po pogostosti:

- da, za vse je ustrezno poskrbljeno;
- le delno;
- ne, vendar se stanje iz leta v leto izboljšuje in se uveljavljajo pridobljene izkušnje;
- priprava družinskih članov ni ustrezna, ne pridobijo celovitih informacij in so pogosto prepuščeni sami sebi;
- tisti, ki svetujejo, nimajo ustreznih izkušenj, hkrati pa se ne uporablja učenje iz izkušenj;
- treba je omogočiti več podpore in svetovanja v prvih mesecih prihoda na mednarodno dolžnost (urejanje stanovanjskega vprašanja, bančnih storitev, vpisi v vrtce in šole).

Na vprašanje »Prosimo vas, da naštejete pet vidikov napotitve na dolžnost v tujini, ki ste jih zaznali kot problematične, ter jih razvrstite od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni najbolj problematičnega, 5 pa najmanj,« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti odgovora):

- časovno obdobje napotitve je neprimerno, in sicer večina predlaga trdno določeno napotitev za tri ali štiri leta;
- pomoč pri vključevanju otrok v vrtce in šole, pri čemer večina opozarja na to, da nimajo dovolj ustreznih informacij;
- zaposlitev partnerja v tujini oziroma mirovanje pravic v domovini opredeljujejo kot dejavnik, zaradi katerega pripadnik pogosto sam živi v tujini;
- nedefinirana karierna pot po koncu mandata;
- postopki izbire so nejasni in dolgotrajni, zato so odločitve o napotitvi večkrat pozne, s tem so povezane slabe priprave na funkcionalnem področju;
- pripadniki ob prijavi ne poznajo opisov delovnih mest, za katera kandidirajo;
- neenakost v statusnih zadevah med pripadniki SV in civilnega dela MO, na škodo pripadnikov SV;
- slabe jezikovne priprave ter nepoznavanje lokalnega jezika, kar je posebej izpostavljeno v Turčiji, Španiji in Češki;
- pripadniki se pogosto počutijo kot »pozabljen pripadnik SV nekje v svetu«.

Na vprašanje »Prosimo vas, da naštejete pet vidikov napotitve na dolžnost v tujini, ki ste jih zaznavali kot pozitivne, ter jih razvrstite od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni najboljšega, 5 pa najmanj ugodnega,« smo dobili te odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- delo v mednarodnem okolju, pridobivanje novih izkušenj in navezovanje mednarodnih poznanstev;
- dobra plača;
- kakovostna podpora pri selitvi;
- možnost strokovnega izpolnjevanja na delovnem področju in učenje tujih jezikov;
- urejeno delovno okolje in ugodne razmere za opravljanje dela ter opustitev vsakdanjika starega delovnega okolja;

- ZSK omogoča ustrezno podporo pri razpisu, izbiri in napotitvi ter dajanju vseh splošnih informacij o življenju in delu na posamezni mednarodni dolžnosti;
- odhod v tople kraje in možnost spoznavanja novih turističnih krajev in kultur.

Na vprašanje »Kaj menite, da bi se moralo spremeniti, da bi bilo zanimanje za delo na dolžnostih v tujini med pripadniki SV večje,« so bili najpogostejši odgovori:

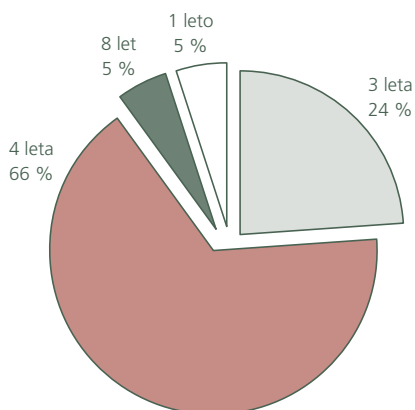
- sprememba časa napotitve;
- delo na mednarodni dolžnosti mora postati del vojaške kariere vsakega pripadnika SV;
- večja pomoč organizacije pri zaposlitvi zakonca v tujini oziroma pri zaposlitvi ob vrnitvi v domovino ter večja pomoč pri vključevanju otrok v vrte in šole v tujini;
- izenačiti statusne položaje pripadnika SV in pripadnika civilnega dela MO v tujini;
- dolgoročnost v načrtovanju napotitve in pravočasna informacija o razporeditvi po koncu mandata.

Na vprašanje »Kaj menite, katere vsebine bi organizacija (SV, MO) še morala zagotoviti oziroma ponuditi pripadnikom, ki odhajajo na opravljanje vojaške službe ali drugo delo v skupna poveljstva in enote oziroma v organe, predstavništva in službe mednarodnih organizacij (in njihove svojce),« smo dobili te odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- uveljaviti vse bonitete, ki so zakonsko že določene;
- dolgoročno načrtovati napotitve;
- opraviti kakovostno jezikovno usposabljanje tako pripadnikov SV kot njihovih partnerjev;
- opraviti kakovostne vsebinske priprave tako pripadnikov SV kot njihovih partnerjev;
- ohranjati stik z domovino in odpraviti občutek, da si za vse sam.

Drugi del vprašalnika je namenjen partnerju pripadnika SV, ki ima svoja spoznanja in izkušnje, ko je bil pripadnik SV napoten na opravljanje mednarodne vojaške dolžnosti.

Diagram 16:
Predlogi partnerjev o času napotitve

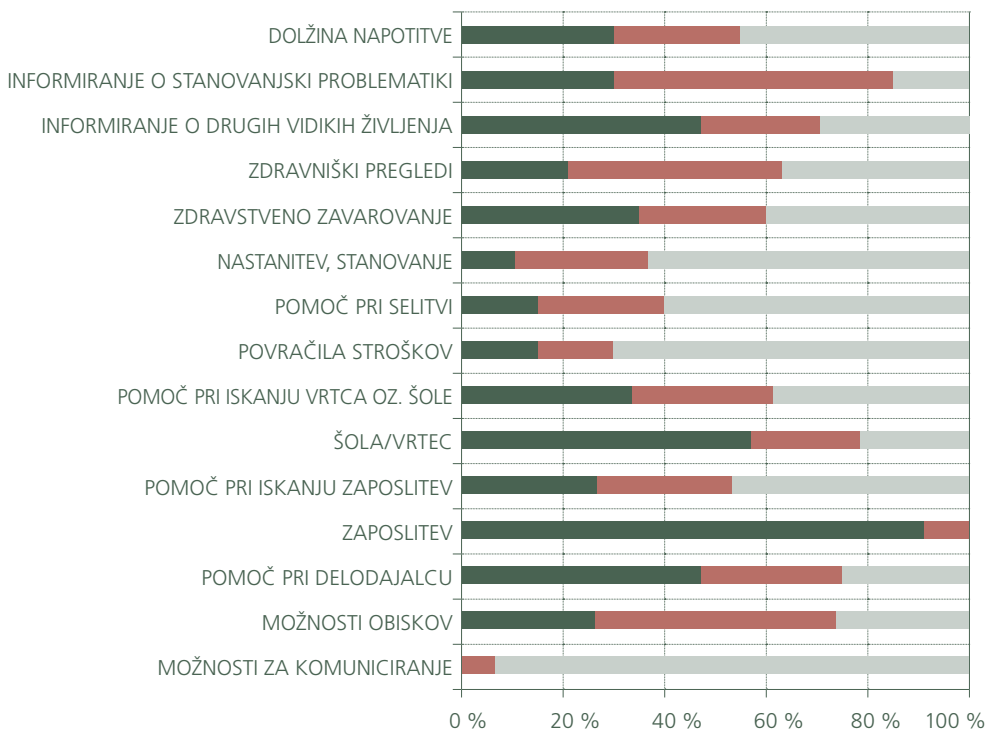

V diagramu 16 se ponovno nakazuje, da trenutno izbrano obdobje napotitev dve leti + eno leto nima podpore, kajti večina partnerjev se je odločila za štiri- oziroma triletno obdobje napotitve. Vzroke bomo opredelili ob koncu analize.

V nadaljevanju vprašalnika sledi sklop vprašanj, iz katerih poskušamo ugotoviti zadovoljstvo partnerjev s posameznimi vidiki selitve v tujino ter s podporo in pomočjo SV.

Ta sklop vprašanj je vključeval petnajst vprašanj oziroma trditev.

Diagram 17:
Zadovoljstvo partnerjev s posameznimi vidiki selitve v tujino

V diagramu 17 je prikazana analiza, iz katere je razvidno, da so ugotovitve pripadnikov in njihovih partnerjev primerljive in v večini kažejo na posamezne pomanjkljivosti in odstopanja.

Tudi v tem delu se kaže, da je nujen razmislek o trajanju mandata in o tem, ali je resnično smotno vztrajati pri formuli dve leti + eno leto ali uvesti trdno določen mandat s klavzulo o uspešnosti delovanja in morebitnem odpoklicu, če pripadnik ne deluje korektno in uspešno.

Organizacija bo morala ob odhodu nameniti več pozornosti pomoči pri iskanju službe za partnerja ali pri pridobivanju soglasja za mirovanje pravic ob odhodu v tujino. Vse to pa bi bilo veliko lažje, če bi bil določen nespremenljiv mandat.

Prav tako partnerji opozarjajo na težave pri pridobivanju ustreznih mest v vrtcih in šolah za otroke, tako pri odhodu v tujino kot pri vrnitvi domov.

Pri ohranjanju stikov z domovino imajo največ težav pripadniki, ki delujejo v ZDA, zato predlagajo, da se jim dodeli nekaj več bonitet.

Glede na hiter razvoj komunikacijskih sredstev, še posebno interneta, ni zaznati nobenih težav pri vzpostavljanju in ohranjanju zvez z domovino in njihovo socialno mrežo v njej.

V nadaljevanju vprašalnika so sledila vprašanja odprtega tipa, pri katerih so partnerji lažje izrazili svoje občutke in stališča.

Na vprašanje »Navedite ključne motive za odločitev, da partnerja podprete pri odločitvi za napotitev v vojaško službo ali na drugo delo v tujini (ter selitev družine),« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- večletna odsotnost partnerja vodi v odtujenost družine, otežena je vzgoja otrok in družina ne deluje kot osnovna celica družbe;
- podpora partnerju pri njegovi vojaški karieri;
- pridobivanje izkušenj v mednarodnem okolju, učenje tujih jezikov;
- plača in osebni razlogi.

Na vprašanje »Ali menite, da SV ustrezno poskrbi za družine, ki se odločijo za selitev v tujino (utemeljite),« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- da;
- bolje kot v civilnih organizacijah;
- ne, partner ima ob vrnitvi domov težave z zaposlitvijo;
- ne, neinformiranost in pomanjkanje osebnih izkušenj svetovalnih služb sta vzrok za napačne odločitve ob selitvi v tujino.

Na vprašanje »Prosimo vas, da naštejete pet vidikov selitve v tujino, ki ste jih sami zaznali kot najbolj težavne, ter jih razvrstite od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni najbolj problematičnega, 5 pa najmanj,« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- čas napotitve ni primeren in je neprilagojen glede na šolanje otrok;
- predolg čas za dokončen sprejem odločitve o napotitvi pripadnika;
- izguba zaposlitve ob odhodu v tujino ter zagotovitev službe za partnerja ob vrnitvi v domovino;
- zagotovitev ustreznega otroškega varstva in šolanja za otroka v tujini in ob vrnitvi v domovino;
- ustrezna strokovna in jezikovna priprava pred odhodom v tujino ter preventivni zdravniški pregledi za družinske člane niso urejeni;

- dolgočasje zaradi nezaposlenosti in pomanjkanja drugih ustaljenih aktivnosti in socialna osamljenost v novem okolju ter stresni odziv otrok na selitev in novo okolje.

Na vprašanje »Prosimo vas, da naštejete pet vidikov selitve v tujino, ki ste jih sami zaznali kot najbolj pozitivne, ter jih razvrstite od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni najboljšega 5 pa najmanj ugodnega,« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- nova življenjska izkušnja, spoznavanje novih ljudi, krajev in običajev;
- pravočasna in kakovostna zagotovitev nastanitve ter pomoč pri selitvi;
- bogato družabno življenje in povezanost slovenske skupnosti v tujini ter promocija Slovenije;
- zagotovljena materialna varnost in dobra plača zakonca.

Na vprašanje »Kaj menite, da bi SV (MO) kot organizacija morala zagotoviti oziroma ponuditi pripadnikom, ki odhajajo na opravljanje vojaške službe ali drugo delo v tujini, ter njihovim svojcem,« smo dobili odgovore (razvrščeni po pogostosti):

- zagotoviti trdno določen čas napotitve;
- partnerjem pri pripravah nameniti več pozornosti;
- zagotoviti službo ob vrnitvi;
- urediti vpis otrok v šolo in priznavanje spričeval ob vrnitvi v domovino;
- za šoloobvezne otroke zagotoviti pouk slovenskega jezika na daljavo;
- poskrbeti za človeški pristop, prisluhniti pripadnikom o njihovih potrebah in težavah, ne delati razlik med njimi, omogočiti jim tisto, kar je z zakonom določeno;
- ponuditi več informacij o lokaciji dela;
- oblikovati spodbude za lažjo odločitev za delo v tujini.

4 UGOTOVITVE RAZISKAVE IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

Iz analize je razvidno, da se stanje na področju mednarodnih vojaških dolžnosti nenehno razvija in spreminja ter sledi pridobljenim izkušnjam. Hkrati se dopolnjujejo zakonske podlage za pripravo aktov vodenja in poveljevanja, ki določajo delovanje področij.

Zelo pohvalno in spodbudno je, da so pripadniki, ki so vprašalnik vrnili, ta vprašalnik vsi izpolnili izjemno korektno. Dolgi in izčrpni odgovori kažejo na njihovo dobro motiviranost oziroma potrebo, da povedo svoje mnenje in pripomorejo k izboljšanju stanja. Vzrok za tak odnos je mogoče tudi upanje, da se bodo stvari v sistemu premaknile v pravo smer, ali mogoče to, da so imeli prvič možnost sodelovati v takšni raziskavi in povedati svoje mnenje oziroma ugotovitve.

Opazen je napredek v procesu izbire, ki pa še vedno ni povsem pregleden, več prostora za spremembe je v pripravah na odhod v tujino, še posebno za partnerje. Prav ustrezna priprava partnerjev, tako na jezikovnem, socialnem in tudi zdravstvenem področju, ponuja v prihodnje velik izziv. Povsem nedorečeno je zaposlovanje

partnerjev, prav tako strokovna pomoč svetovalne službe GŠSV, svoje poslanstvo morajo bolj suvereno izpopolniti tudi psihologi in pravniki.

Opravljanje dolžnosti v tujini je treba vključiti v kariero častnika in podčastnika ter jo tudi ustrezno ovrednotiti. Hkrati je treba zagotoviti pravočasno informacijo o dolžnosti, ki jo bo pripadnik opravljal po koncu mandata. Zelo dobro bi bilo, da bi opravljal podobno delo kot v tujini, kajti s tem bo največ pridobila SV, saj bo prišlo do prenosa znanja in načina delovanja. Ponovno je treba proučiti ustreznost časa napotitve in možnost, da napotitve trajajo tri leta z možnostjo podaljšanja za eno leto. Tako bi omilili in zmanjšali težave, ki jih imajo pripadniki ob napotitvi z družino, še posebno s šoloobveznimi otroki.

Raziskava je pokazala, da posamezni deli odlično delujejo in pomenijo resnično podporo in pomoč. Posebej velja izpostaviti področji, ki sta tudi zgledno urejeni s posebnima standardnima operativnima postopkoma, in sicer kadrovska podpora pripadnikov mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini ter nacionalno podporo MSSVT iz domovine.

Ugotavljamo, da so motivi pripadnikov SV za napotitev na mednarodno vojaško dolžnost zelo osebni (kariera, delo v mednarodnem okolju, pridobivanje novih izkušenj in navezovanje mednarodnih poznanstev, dobra plača), njihovi partnerji pa svoj odhod utemeljujejo s preprečitvijo odtujenosti družine po večletni odsotnosti partnerja, z oporo partnerju, s skrbjo za razvoj družine in vzgojo otrok.

Raziskava je podala tudi uravnotežene odgovore med častniki, podčastniki in vojaki. Odgovori so pri vseh kategorijah enako kritični in kažejo na posamezne pomanjkljivosti v sistemu. Tu se potrjuje dejstvo, da je selitev eden najbolj stresnih dogodkov v življenju in je še posebno naporna, če družina ostaja doma. Zato je prav, da organizacija poskrbi vsaj za tiste vidike, ki so v njeni moči.

Sklep Končni cilj je zagotoviti načrtno, organizirano in učinkovito popolnjevanje MSSVT. Posredni cilj pa je umestitev popolnjevanja mednarodnih vojaških dolžnosti v sistem kariernih poti pripadnikov SV, načrtno zagotavljanje kadra ter pravočasne priprave kadra za te dolžnosti. Z definiranjem razvojnih usmeritev, načel, prednostnih nalog in kadrovske politike je bila določena strategija popolnjevanja, iz katere izhaja kadrovska projekcija kot podlaga za pripravo kadrovskega načrta SV.

Popolnjevanje mednarodnih dolžnosti v tujini je del procesa upravljanja kadrov ter kariere posameznikov. S službovanjem v mednarodnem okolju je pripadnikom dana možnost pridobivanja izkušenj in znanja, ki jih prenesejo v delovne procese SV, s čimer se preizkušajo njihove kompetence, pridobljene v mednarodnem okolju. V SV se zadnjih nekaj let načrtno zbirajo podatki o pripadnikih, ki si želijo nadaljevati vojaško kariero na eni izmed dolžnosti v MSSVT. Ti podatki so prednostni kadrovski vir za popolnjevanje teh dolžnosti.

Ugotavljamo, da bi se korak naprej v organizacijskem smislu na tem področju lahko storil tudi s sprejetjem pravilnika o celostni skrbi v Slovenski vojski, ki je v pripravi že več let in bi moral biti na podlagi prehodnih in končnih določb Zakona o službi v SV pripravljen ter verificiran že julija leta 2009.

Na koncu lahko ugotovimo, da sedanji sistem sicer podpira popolnjevanje MSSVT, vendar bi bilo treba posamezne postopke ponovno proučiti in nadgraditi s pridobljenimi izkušnjami.

Da bi se stanje na tem področju nadgradilo in dvignilo na višjo raven, predlagamo na podlagi analize raziskave, da bi bilo treba:

- vzpostaviti stalni mehanizem za spremljanje stanja na področju napotitev na mednarodne vojaške dolžnosti ter te napotitve spremljati po načelu učenja iz izkušenj;
- proučiti možnost trdno določenega mandata ter podaljšanja na tri oziroma štiri leta;
- ker je deklarirano samskih le 10 odstotkov pripadnikov, je treba nameniti bistveno več skrbi družini in njenemu delovanju;
- v sodelovanju z drugimi ministrstvi na državni ravni urediti zaposlitveno problematiko partnerja pred napotitvijo v tujino in po vrnitvi;
- za večjo informiranost pred nastopom dela v tujini pripraviti pred odhodom informativni dan za družine;
- zagotoviti pred odhodom možnost brezplačnih preventivnih zdravstvenih pregledov za družinske člane ter izvesti osvežilni tečaj tujega jezika za partnerje;
- uvesti psihološko službo na GŠSV in tako zagotoviti ustrezno psihološko oskrbo pred in med napotitvijo v tujino.

Z uresničitvijo teh predlogov bi bila podpora popolnjevanju MSSVT še boljša, kar bi zagotavljalo večje zadovoljstvo med pripadniki, ti pa bi se tudi bolj posvetili svojemu poslanstvu na mednarodni vojaški dolžnosti.

Literatura

1. Furlan, B., in drugi, 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: PDRIU.
2. Podbrežnik, B, 2011. *Oblikovanje mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini po vključitvi v zavezništvo – zaključna naloga*. Maribor: PDRIU.
3. *Zakon o obrambi*, Uradni list RS, št. 82/94, s spremembami in dopolnitvami.
4. *Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV)*. Uradni list RS, št. 68/2007, 58/08.